

inclou cap d'aquests tipus en la sèrie de models (1) de la primera Edat del bronze (2). Modestament he d'insinuar al meu respectable mestre Siret que, si considera els punyals de dimensions regulars amb espiga plana, amb osques a les vores i amb acanaladures laterals a la fulla, de la primera Edat del bronze, a les sagetes d'igual tècnica, i molt més quan es troben amb punyals d'aquell tipus, les pot sense obstacle considerar de la mateixa data, i, en conseqüència, admetre que a Espanya aquests tipus són més propis dels principis de l'ús del bronze a les regions dolmèniques que de les civilitzacions precedents. — JOAN CABRÉ AGUILÓ.

Noves destrals de bronze de Catalunya

Fig. 227. — Destral de bronze de Collsacabra (1/2)

Destral plana de Collsacabra. — El Museu de Vich n'ha adquirit una, procedent d'aquest poble, notable per la seva forma esvelta i molt allargada, amb el tall molt circular. Mides: llargada, 15 centímetres; amplada màxima, 4'3 centímetres; gruix màxim, 1'1 centímetres (fig. 227).

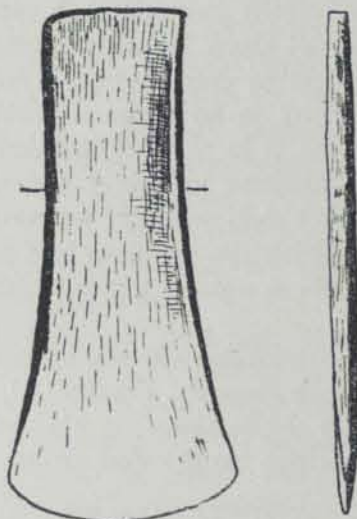

Fig. 228
Destral del Camp de Tarragona (1/2)

Destral plana del Camp de Tarragona. (Col·lecció Cazorro. Barcelona). — Retocada a cops de martell. Mides: llargada, 11 centímetres; amplada, 4'7 centímetres; gruix màxim, 0'5 centímetres (fig. 228).

Destral amb començos de vores sortints d'Oix (Col·lecció de D. Nonito Escubós. Olot). — Les vores gairebé no formen sinó lleugers regruixos, obtinguts a cops de martell, no existint llur forma al motllo. Representa el començ de la formació de les vores sortints, i, per tant, un tipus de transició des del de la destral plana. Mides: llargada, 7'7 centímetres; amplada màxima, 6'4 centímetres; gruix màxim, 1'5 centímetres (fig. 229).

Destral amb vores sortints d'Oix. (Col·lecció Coch. Camprodon). — Les vores probablement ja existrien al motllo, encara que els costats semblen retocats a cops de martell. Les vores no corren paral·leles als costats de la destral, sinó que

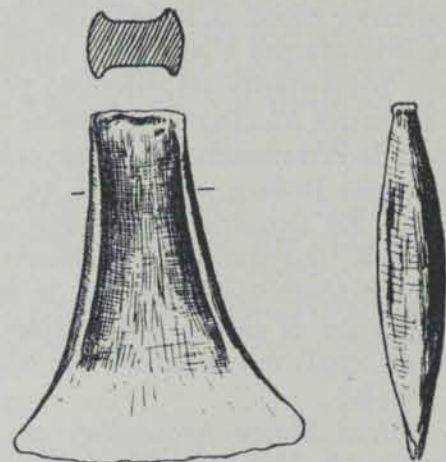

Fig. 229. — Destral de bronze d'Oix (1/2)

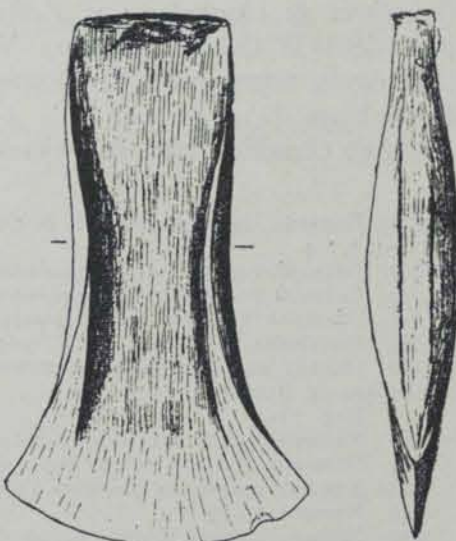

Fig. 230. — Destral de bronze d'Oix (1/2)

(1) Fig. 155.

(2) Josep Fortes considera la sepultura de Quinta da Agua Branca del *chalcolítico* o *eneolítico*.

llurs línies interiors són paral·leles entre sí, i, fins on les vores s'acaben, la superfície de la destal és ben plana, començant en aquell lloc a formar la convexitat que en tallar-se amb la del dors de la destal forma el tall. Segurament tot això representa el primer grau de l'evolució

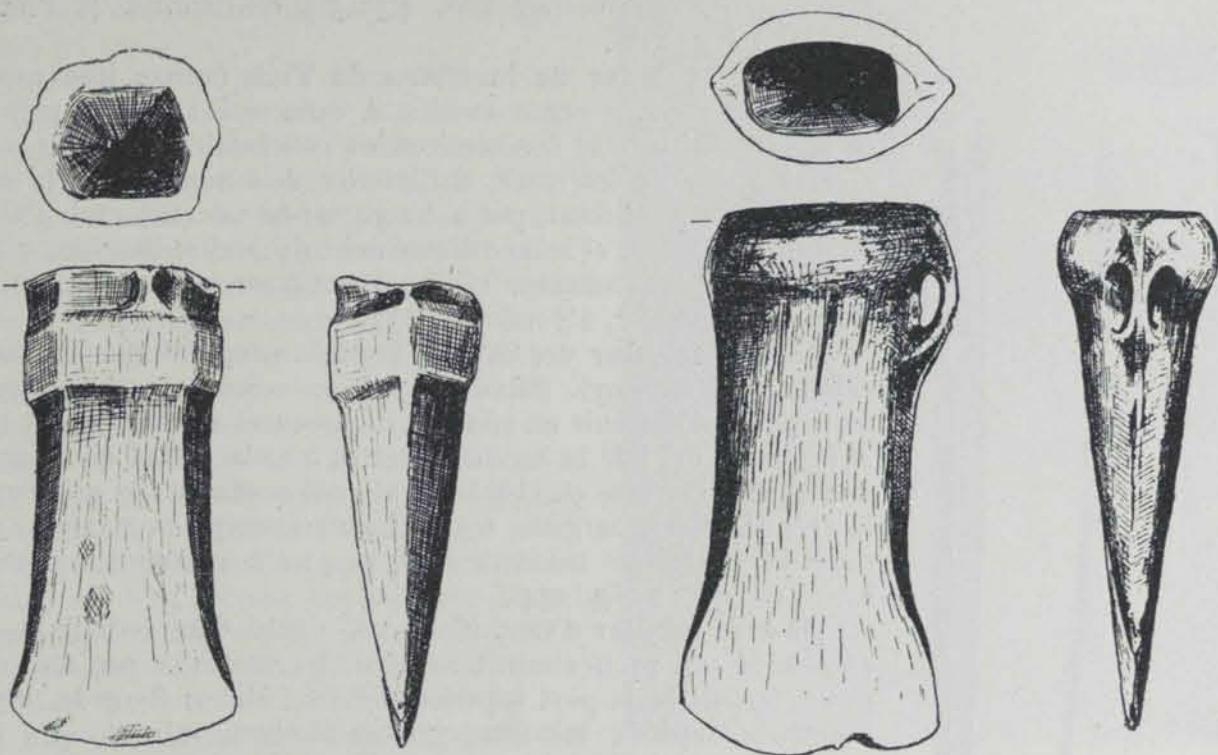

Fig. 231. — Destral de bronze de la Plana de Vich (1/2)   Fig. 232. — Destral de bronze del Camp de Tarragona (1/2)

que porta al *palstave*. Mides: llargada, 11'3 centímetres; amplada màxima, 6'4 centímetres; gruix màxim, 2'1 centímetres (fig. 230).

Rubí: destal de vores sortints. — S'ha pogut recollir la notícia d'una troballa, feta temps ha, al terme de Rubí, al Mas Vila de Can Xercavins, d'una destal de bronze d'aquest tipus, sense que se'n sàpiga res més. Actualment sembla perduda.

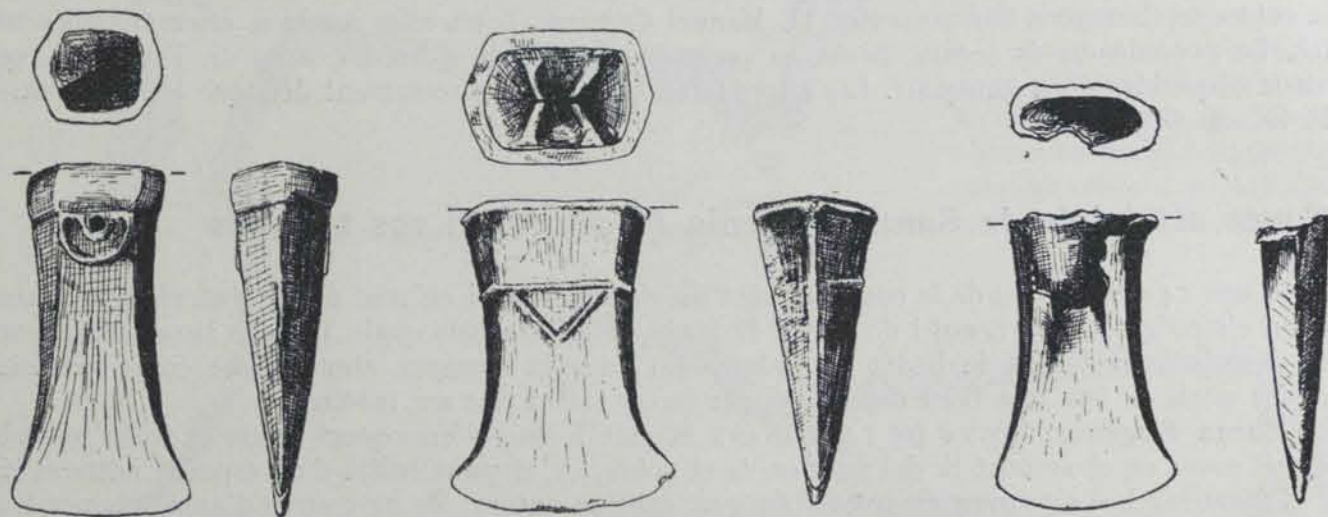

Fig. 233. — Destral de bronze de la Plana de Vich (1/2)

Fig. 234. — Destral de bronze del Brull (1/2)

Fig. 235. — Destral de bronze d'Oix (1/2)

Destral tubular del Camp de Tarragona. (Col·lecció Cazorro. Barcelona). — Té una sola anella que arrenca de la mateixa vora de la destal. La vora forma una mena de collaret del qual

surten a cada cara tres línies en relleu, paral·leles, de 25 centímetres de llarg. Mides: llargada, 11'5 centímetres; amplada màxima (tall), 5'5 centímetres; tub, 4'5×3 centímetres (fig. 232).

Destral tubular de la Plana de Vich (sense lloc exacte). (Col·lecció Sala, Vich). — Sense anelles, sols amb un collar amb relleus prop de la vora. Mides: llargada, 10 centímetres; amplada màxima, 6'8 centímetres; tub, 4'3×3'5 centímetres (a l'interior, 3'3×2'7) (fig. 231).

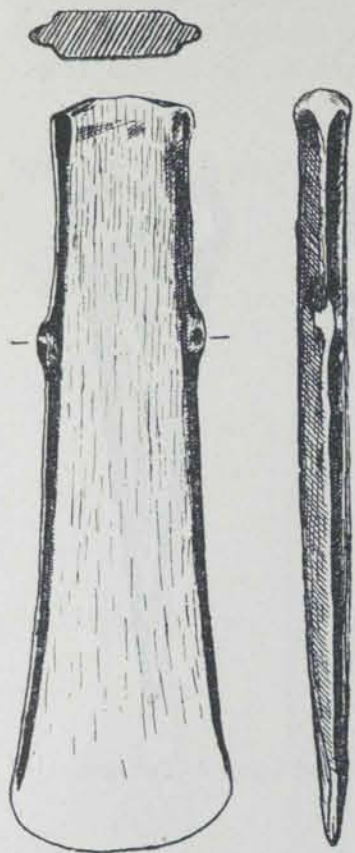

Fig. 236. — Destral de bronze del Camp de Tarragona

Destral tubular de la Plana de Vich (sense lloc exacte). (Museu de Vich). — Sense anelles. A cada costat, un xic més avall de la vora del tub, té dos semicercles concèntrics en relleu a cada cara. En una de les cares, a l'interior dels semicercles, hi ha un forat. Era, aquest forat, per a fer passar-hi un clau amb l'objecte de subjectar millor el mànec dintre del tub? Mides: llargada, 7'2 centímetres; amplada màxima (tall), 3'6 centímetres; tub, 2'7×2'3 centímetres (a l'interior, 2'5×2) (fig. 233).

Destral tubular de Brull. (Trobada prop del Mas Castanyera del Brull (Montseny). (Museu de Vich). — Sense anelles, ofereix la particularitat de tenir en una de les cares un triangle en relleu. A l'interior del tub hi ha dues crestes a cada costat que degueren servir per a clavarse en el mànec, al qual quedaria així més fermada la destral. Mides: llargada, 6'5 centímetres; amplada màxima, 3 centímetres; diàmetres màxims del tub, 4×2'8 centímetres; diàmetres interiors, 3'1×2 (fig. 234).

Destral tubular d'Oix. (Col·lecció Coch, Camprodon). — Sense anelles ni cap particularitat notable. Es trencada per una de les cares, faltant-hi la part superior del tub. Mides: llargada, 6'5 centímetres; amplada màxima, 3'6 centímetres; tub, 3×1'5 centímetres (fig. 235).

Destral plana amb apèndix laterals del camp de Tarragona. (Col·lecció Cazorro). — Es feta amb doble motllo, retocada després a cops de martell. Mides: llargada, 16'3 centímetres; amplada màxima, 4'6 centímetres; gruix màxim, 1 centímetre. Es el primer exemplar d'aquest tipus que s'ha trobat a Catalunya (fig. 237).

De totes les destrals esmentades n'hi ha reproducció al Museu de Barcelona. Llur coneixement i la facilitat per a reproduir-les els devem als següents senyors: per a les del Museu de Vich al seu Director D. Josep Gudiol, prevere; per a les d'Oix a D. A. Paluzie; per a la de la col·lecció Sala, procedent de la Plana de Vich, als Srs. Sala i Gudiol; i per a les de la col·lecció Cazorro a llur posseïdor D. Manuel Cazorro. Totes elles semblen ésser troballes soltes. La procedència és segura, llevat en ço que fa referència a les del camp de Tarragona, que foren adquirides d'un antiquari. Les altres foren adquirides directament dels que les trobaren. — P. BOSCH GIMPERA.

Coves artificials de Santa Eugènia (Mallorca) i sos voltants

A uns 14 quilòmetres de la costa SE. de l'illa de Mallorca, i en mig d'una gran planura, s'aixequen els puigs de Son Seguí i de Santa Eugènia, la silueta dels quals, de tons suaus moradencs, es descobreixen des de la badia de Palma. En aquesta comarca abunden les coves artificials de les quals en fem una breu descripció, per haver restat fins ara inèdites.

Santa Eugènia. COVES DE LA VESSANT S. DEL PUIG. — En aquest terme es troba un aplec de sis coves en el vessant S. del puig on és el poble, en el punt mitjà d'un espadat entre el cim i la planura. Les sis coves es troben en una cavitat natural de 21 metres d'amplària per 8 de fondària. Totes són d'una sola cambra de forma irregular. Les boques són altes i amples, i en entrar-hi es nota que en buidar-les no es va seguir una perpendicular a l'entrada, sinó fent un angle o colze, com si es proposessin posar l'interior a cobert de les inclemències del temps. La cova més gran té 7 metres de fondària per 3'60 d'ample. N'hi ha quatre al mateix nivell; les altres dues a més altura, on es puja fàcilment. La situada més a l'E. té un forat de 1'25 metres d'alt per 1 d'ample, a manera de finestra que mira al camp.